

ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA NA GRADINI SVETOG IVANA NA OTOKU KORČULI

Archaeological
excavations at
Gradina sv. Ivan on
the island of Korčula

Odjel za arheologiju Sveučilišta u Zadru već je neko vrijeme angažiran na proučavanju arheološke baštine otoka Korčule, primjerice potopljenog neolitičkog naselja Soline, željeznodobne gradine Kopila i rimskog ruralnog imanja Beneficij – Gudulija. Institucionalni znanstveno-istraživački projekt Sveučilišta u Zadru *Gradina i luka svetog Ivana – izolirana točka otočnih dodira* (GRIVA 2021-2023, IP.01.2021.02) omogućio je da se taj angažman dodatno proširi, ovaj put na zonu uvale i brežuljka Gradine s crkvom svetog Ivana, smještene na krajnjem zapadnom dijelu otoka. Atraktivna pozicija s koje se nadzire Viški kanal i prilaz korčulanskom kopnu te izvrsne maritimne osobitosti uvale razlozi su tamošnje pojave brojnih arheoloških nalaza datiranih još od prapovijesnih vremena do danas (Borzić 2009; Fisković 1984; Lisičar 1963; Oreb 1972; Radić 2001). Stoga je upravo definiranje naseljenosti tijekom vremena, odnosno praćenje transformacije pejzaža prouzrokovane promjenama u dinamici i karakteru iskorištavanja ove lokacije, istaknuto kao glavni cilj spomenutog projekta. Njegovu postizanju pridonijet će korištenje svih dostupnih arhivskih i prostornih podataka, analiza dosad poznatih, ali i novostečenih arheoloških spoznaja.

U prvoj godini projekta arheološka istraživanja provedena su u razdoblju od 19. do 28. travnja 2022. godine.¹ Pozicioniranje dviju manjih sondi oko danas stojeće kasnosrednjovjekovne crkvice svetog Ivana Krstitelja (Fisković 1984), određeno je slučajnim nalazom kasnoantičkog kapitela (Borzić 2009) te arhivskim spominjanjem različitih crkvenjaka (Foretić 1940), što je bilo dovoljno za pretpostavku o postojanju predkasnosrednjovjekovnih arheoloških slojeva. Istraživanja su njih i potvrdila, a unatoč tomu što se u sondi 1 nije ušlo u trag *in situ* očuvanim ranijim zidanim strukturama, na njihovo postojanje uputio je vrlo izražen sloj urušenja. U njemu su, osim zidnih te terakotno-kamenih krovnih elemenata, nađeni i kameni elementi oltarne mense, koji zajedno s brojnim ulomcima prozorskog stakla potvrđuju postojanje starokršćanske crkve, pretpostavlja se s istim titularom kao i današnja crkvice.

Odgovoru na pitanje u kakvom se kontekstu crkvice nalazila dijelom se pokušalo približiti otvara-

The Department of Archeology of the University of Zadar has been engaged in the study of the archaeological heritage of the island of Korčula for some time, for example the submerged Neolithic settlement of Soline, the Iron Age hillfort Kopila and the Roman rural estate Beneficij - Gudulija. The institutional scientific-research project of the University of Zadar *Hillfort and the port of St. John - an isolated point of insular contacts* (GRIVA 2021-2023, IP.01.2021.02) made it possible to further expand this engagement, this time to the area of the bay and hill of Gradina with the church of St. John, located on the far western part of the island. The attractive position overlooking Viški kanal (*Vis channel*), access to the Korčula mainland and excellent maritime characteristics of the bay are the reasons for the presence of numerous archaeological finds dating from prehistoric times to the present day (Borzić 2009; Fisković 1984; Lisičar 1963; Oreb 1972; Radić 2001). Therefore, defining of the population dynamics over time, that is, monitoring the transformation of the landscape caused by changes in the dynamics and character of the use of this loca-

tion, was highlighted as the main aim of the mentioned project. Its achievement will be aided by the use of all available archival and spatial data, analysis of previously known facts and newly acquired archaeological insights.

In the first year of the project, archaeological excavation was carried out in the period from April 19 to 28, 2022.¹ The positioning of the two smaller trenches around the still standing late medieval church of St. John the Baptist (Fisković 1984) was determined by the chance find of a late antique capital (Borzić 2009) and archival mentions by various churchmen (Foretić 1940), which was enough for the assumption about the existence of archaeological layers earlier than the Late Middle Ages. Excavation has attested these layers, and despite the fact that in trench 1 there were no traces of earlier masonry structures preserved *in situ*, their existence was indicated by a very pronounced destruction layer. In it were elements of a wall and terracotta-stone roof as well as stone elements of the altar mensa, which together with numerous fragments of window glass testify to the presence

¹ Na istraživanju su sudjelovali Dinko Radić iz Centra za kulturu Vela Luka, Martina Čelhar, Josipa Baraka Perica, Luka Bogdanić i Igor Borzić s Odjela za arheologiju Sveučilišta u Zadru te studenti istog Mia Mandarić, Ivan Mašković i Miroslav Novak.

¹ Dinko Radić from the Cultural Center Vela Luka, Martina Čelhar, Josipa Baraka Perica, Luka Bogdanić and Igor Borzić from the Department of Archaeology of the University of Zadar, participated in the excavations as well as the students of the same university Mia Mandarić, Ivan Mašković and Miroslav Novak.

Pogled na Gradinu sv. Ivana s istoka (foto: L. Bogdanić)
View of Gradina sv. Ivan from east (photo: L. Bogdanić)

Sonda uz apsidu crkvice svetog Ivana Krstitelja (foto: L. Bogdanić)
Trench next to the apse of the church of St. John the Baptist (photo: L. Bogdanić)

njem druge sonde uz žbukom vezani zid koji obilazi glavicu čitavog brežuljka. Rezultati, nažalost, nisu omogućili konkretnije kronološko određenje ove strukture. Ipak, njezina izrazita masivnost na prostoru sonde te defanzivni karakter uz mjestimični pronalazak kasnoantičkih amfora i građevnog ma-

of an early Christian church, presumably with the same title as the present-day church.

In order to define the context of the original church, another trench was opened next to the plastered wall that encircles the top of the entire hill. The results, unfortunately, did not enable a more

Novovjekovni ukopi uz crkvicu svetog Ivana na Gradini (foto: L. Bogdandić)
Postmedieval burials next to the church of St. John the Baptist on Gradina (photo: L. Bogdandić)

terijala, ostavlja mogućnost postojanja ranobizantske utvrde, kakve se pronalaze na brojnim strateški važnim točkama uzduž čitavog istočnojadranskog plovnog puta.

Osim utvrđenih novovjekovnih ukopa, pretpostavljeno korištenje Gradine i u prapovijesnim vremenima dokazano je izoliranjem konkretnog arheološkog sloja naseobinskih odlika neposredno nad matičnom stijenom. Prema preliminarnim analizama ono je datirano u srednje brončano doba, a sadrži znatnu količinu vrlo usitnjene grube keramike te manju količinu životinjskih kostiju i amorfnih brončanih ulomaka.

Istraživanja na Gradini svetog Ivana nastavit će se i sljedeće godine, no već su i ovogodišnja umnogome unaprijedila poznavanje dinamike iskorištavanja ove lokacije i omogućila njezino smještanje u već poznate okvire prapovijesne, antičke, srednje i novovjekovne naseljenosti ne samo otoka Korčule već i čitavog okolnog arhipelaga.

specific chronological determination of this structure. Nevertheless, its distinct massiveness in the area of the trench and its defensive character, along with the sporadic findings of late antique amphorae and building material, allow the possibility of the existence of an early Byzantine fort, of the kind found at numerous points important in terms of strategy, along the entire eastern Adriatic maritime route.

In addition to the identified postmedieval burials, the assumed use of Gradina in prehistoric times was also proven by defining a specific archaeological layer with settlement features immediately above the bedrock. According to preliminary analyses, it is dated to the Middle Bronze Age, and it contains a considerable amount of highly fragmented coarse pottery and a smaller amount of animal bones and amorphous bronze fragments.

Excavations on Gradina sv. Ivan will continue next year, but this year's campaign has already greatly improved the understanding of the dynamics of the use of this location and enabled its placing within the already known framework of prehistoric, ancient, medieval and modern settlement not only of the island of Korčula, but also of the entire surrounding archipelago.

Ranokršćanski kapitel pronađen na Gradini svetog Ivana (foto: L. Bogdandić)
Early Christian capital found at Gradina svetog Ivan (photo: L. Bogdandić)

LITERATURA / BIBLIOGRAPHY

- BORZIĆ, I. 2009, Uvala Gradina na otoku Korčuli u svjetlu podmorskih arheoloških nalaza, *Jurišićev zbornik. Zbornik radova posvećenih uspomeni na Mariju Jurišića*, Zagreb, 82–97.
- FISKOVIĆ, I. 1984, Kasnosrednjovjekovne crkvice otoka Korčule, *Starohrvatska prosvjeta*, III/14, Split, 231–258.
- FORETIĆ, V. 1940, *Otok Korčula u srednjem vijeku do godine 1420.*, Djela JAZU, knj. XXXVI, Zagreb.
- LISIČAR, P. 1963, Grčki i helenistički novci s otoka Korčule, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Razdio povijesnih znanosti*, 2 (1), Zadar, 74–80.
- OREB, F. 1972, Pregled arheoloških lokaliteta i nalaza na području Vele Luke i neke mogućnosti istraživanja i prezentacije, *Zbornik otoka Korčule*, 2, Zagreb, 123–130.
- RADIĆ, D. 2001, Topografija otoka Korčule, *Arheološka istraživanja na području otoka Korčule i Lastova: Vela Luka i Korčula*, 18. – 20. travnja 1991., Izdanja Hrvatskog arheološkog društva sv. 20, Zagreb, 25–50.

